

זכר מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת שופטים תשפ"ד שנה י | גליון מס' 549

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

על משמר עגנית אמן

פרשתנו פותחת בכתוב: "שופטים ושטרם תתן לה בכל שערך", המורה למנות שופטים שיטפטו את העם משפט צדק, ושטרם שיהיה ממונים להוציא לפעל את פסקי הדין.

זוהי אכן פונתו הפשוטה של הכתוב, אולם בדברי הספד לאיש אמונים שהתנדב לעורר את צבור המתפללים להקפיד על עגנת אמן, דרש גאב"ד העדה החרדית בירושלים, רבי משה אריה פריינד, כתוב זה, על אודות החיוב למנות בכל בית כנסת אנשים דגמת הנפטר הדגול, וכה היו דבריו:

"שופטים ושטרם תתן לה" - מנה בכל בית כנסת אנשי אמונים שתפקידם יהיה להשגיח ולעורר את העם שלא לשוחח חלילה בעת התפלה, אלא להקשיב לברכות ולענות אחריו אמן כהלכה. אנשים אלו גורמים לפתיחת "כל שערך" בגן עדן, בפני המתפללים, ובכך יוכלו להכנס ולזכות בחלק "אשר ה' אלקיך נתן לה" בעולם הבא, וכפי שאמרו חכמים (שבת קט"ב): "כל העונה אמן בכל כחו - פותחים לו שערי גן עדן" (עטרת יהושע פרישת שופטים).

אכן, כך נאה וכך יאה לכל בית כנסת ולכל מגוון, שיהיה בהם אדם המתנדב בקביעות להשפיע קום ולענות אמן. רבים מתנדבים בתחומי חסד שונים ומסיעים לצבור במגוון רחב של תחומי עזרה, ולמה יגרע חלקה של התנדבות זו? הלא גם בעגנת אמן אחר ברכות האלת עושים אנו עמו חסד, בכך שמשלימים את ברכתו ומקיימים אותה. יתרה מזו, הן כחה וסגולתה של עגנת אמן מן המפרסמות הם, אם כן, ללא ספק, העלאת המודעות וההקפדה על מצוה זו תהווה מטריית הגנה לכלנו ותמנע את הצורך בהתנדבויות אחרות.

המשג של התנדבות לעגנת אמן הוא קדום, ואף מזכר בשירתה של דבורה הנביאה: את פונת הכתוב (שופטים ה ב) "בהתנדב עם ברכו ה'" פירשו חכמים (תנא דבי אליהו רבא יא) שמדבר באלו המתנדבים להשפיע ולברך את הקדוש ברוך הוא בעגנת אמן.

אדם המתיצב מדי בקר על משמרתו להקשיב לברכות השחר של מתפללים ולענות אחריו אמן, צובר לעצמו אינספור אמונים, ובד בבד אף מעורר את הצבור להקפיד על עגנת אמן. אדם כזה מכתר מפי חז"ל בשני כתרי גדלה, שכן מלבד שאמר: "אין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישראל עונים" (דבר ז א), אף הוסיפו וקראו עליו: "גדול המעשה יותר מן העושה" (ב"ב ט א).

יהודים יקרים! מאות כבר הצטרפו לעומדים על משמר עגנת אמן אחר ברכות השחר! הצטרפו אליהם ותזכו גם אתם להתעטר בשני כתרי גדלה!

בקריאת "בהתנדב עם ברכו ה"!"

שבת שלום,

י' תשרי 213 תמוזת"ן

בני אמונים

בני תפלה בפרשה

קריאת שמע - חרב נצחון

"ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירח לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם" (כ ג) מפתחת הכתוב בלשון "שמע ישראל" למדו חכמים (רש"י ע"פ סוטה מב א) "שאפלו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שישיע אתכם".

במה יחודה של מצוה זו, עד שבכחה לבדה להביא לנצחונם של ישראל?

כידוע במערכי המלחמה עושים שמוש בשני סוגי כלים: הן בכלי התקפה, המיעדים להכריע את האויב ולנצחו, והן בכלי הגנה שמטרתם רק להגן מהתקפות האויב. בעל 'גדולי תרומה' מבאר (בינה לעתים דרוש ג) שמצוה הנעשית לשם משולה לחרב ולחנית המיעדים להכניע את האויב, ואולם המערב פונות נוספות בקיום המצוה, כחה של מצוה זו מגבל רק להגנה ואין ביכולתה להניע מהלכים לטובתו. לכך פנו חכמים באמרו (אבות ד יא): "העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד... תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפרענות"; "העושה מצוה אחת" לשם שמים "קונה לו פרקליט" שבכחו אף לפעל ולהיטיב לו, ואולם "העושה תשובה ומעשים טובים, מפני הפרענות" הבאה עליו ולא לשם שמים בלבד, אין הם אלא "כתריס" - מגן המיעד להגן על נושאו מפגיעה.

על פי זאת באר רבי פינחס סאסיש מסטניסלב את סגולתה המיוחדת של קריאת שמע בהכרעת המלחמה: לפי שבקריאת שמע מצהירים ישראל על הספקתם למסור את נפשם על קדושת השם מתוך להט אהבתם לבוראם, ללא ערוב פגנות זרות, לכן יש בכחה לפעל בעבורם לנצח את אויביהם, ואין כחה מגבל להגנה בלבד (פרדס המלך).

ואכן, ה'נו איש חי' מצונו בענין זה לדברי חכמים שדמו את קריאת שמע לחרב פיפיות שבאמצעותה מכריע האדם את אויבו, באמרו (ברכות א א): "כל הקורא קריאת שמע על מטתו, כאלו אוחו חרב של שתי פיות בידו" (בן יהודה סוטה מב א).

עוד באר רבי יצחק מאיר הפנה שורץ, מגיד מישורים בדרגומירשט: הבעל שם טוב המליץ פעם טוב על ישראל באמרו: "רבונו של עולם, צייתנו בתורתך (ויקרא כה לה): גר ותושב וחי עמך. אם נצטיינו להחיות גר ותושב, שהוא נכרי שקבל על עצמו שלא לעבד עבודה זרה אף לא פרוש מיתר העברות (כפירוש רש"י שם), מן הדין אפוא שתחיה את בני ישראל אף אם חטאו כנגדך, שהלא די בכך שהם אינם נכשלים בעוון עבודה זרה". לאור זאת מובן מדוע נושעים ישראל במלחמה בזכות מצוה קריאת שמע, שכן הם מצהירים בה על אמונתם באחדות ה', ודי בזכות זו לבדה לזכרם לחיים.

אף בסליחות לערב יום הכפורים אומרים אנו: "במה אקדם ואכף פני לא יקח שחד, ובגדי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, אכל עתה בכרי מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד" (אמרי יצחק).

בית הכנסת שתבע את עלבוננו

מתחננת שיזאיל הצדיק להתפלל ולפעל רפוה לבעלה השוכב על ערש דוין.

ה'בעל שם טוב' שמע את דבריה ואמר: "מוכן אני להשתדל בעד בעלך, אולם לצורך כך יהיה עלי להגיע בעצמי למעוז'בוז". הרבנית מהרה לשכר עגלה מיחדת, וה'בעל שם טוב' יצא מיד אל הדרך הארצה והמנוגעת.

כאשר הגיע הבעש"ט למעוז'בוז ועמד להפגס לבית החולה, התבשר מפי באי הבית כי מצבו של הרב החמיר ונראה שאלו שעותיו האחרונות. הבעש"ט לא נרתע ומהר להפגס אל הבית. עם פניסתו הניח את ידו על המזוזה וקרא לחולה ששכב ללא גיע: "ר' בעריש, וכי כך מקבלים אורחים? הלא צריך לתת שלום לאורח!"

למרב הפלא הושיט החולה האנוש את ידו הימנית והגישה לבעש"ט. אלא שהצדיק לא מהר להסיר את ידו מהמזוזה, ותחת זאת המשיך בתמיחה: "בשכיבה? כלום מן הנימוס הוא לתת שלום בשכיבה?"

כעת גדלה ההפתעה שבעתים, כאשר ר' בעריש, שכבר הראה סימני גסיסה, החל להתרומם אט אט, עד שהצליח להתנישב על המטה. או אז הסיר הבעש"ט את ידו מן המזוזה, נטל כסא והתישב לצד מטתו של החולה.

חלפו מספר רגעים בטרם פתח הצדיק את פיו ואמר לחולה שישב דומם: "דע לך ר' בעריש, ששני קטרוגים קשים עומדים כעת על ראשך. הראשון הוא שלקחת על עצמך את משרת הרבנות, אף שאין היא מיעדת בעבורך. אף את זאת תוכל לתקן בכך שתותר על הרבנות.

אולם השני קשה ממנו, והוא על שהבאת להזנחת בית הכנסת הישן בו התפללו יהודי העיר במשך שנים רבות. ואף שבגית חדש במקומו, בית הכנסת הישן לא מחל על עלבוננו ונבא בטענה לפני בית דין של מעלה, כי עדין ראוי היה להתפלל בו עוד רבות בשנים.

לקטרוג זה אין לי עצה" - סים ה'בעל שם טוב' את דבריו - "מלבד לעקר בעצמי מדינתי אשר בכראד ולעבר להתגורר במעוז'בוז, כדי לחדש את התפלות בבית הכנסת הישן כפי שהיה ממדים ימימה".

וכאשר אמר הצדיק פן היה. ר' בעריש ותר על הרבנות ומיד הכריא מחליו, וה'בעל שם טוב' עקר את דירתו ועבר להתגורר במעוז'בוז. מיום בואו עד להסתלקותו קבע ה'בעל שם טוב' את מקום תפלתו בבית הכנסת הישן, שמאז ועד היום הזה נקרא הוא כפי כל "בית הכנסת של הבעל שם טוב".

נכח שפתי צדיקים' ט, עמ' עב

בעירה הקטנה מעוז'בוז' שבאוקראינה קנתה את פרסומה בזכות היותה ערש החסידות - מקום משכנו של ה'בעל שם טוב' הקדוש, מיסד תנועת החסידות. אף מדוע השתקע ה'בעל שם טוב' דוקא בעירה זו? את הסבה המפתיעה שמע רבי יוסקי ממעוז'בוז' מפי סבו הגדול בעל דגל מחנה אפרים, נכדו ולמכרה לכל המרבה במחיר.

הרבנית, זוגתו של ר' בעריש, שיצעה כי בעלה ראוי למשרה זו, לא הססה ומהרה להשליש בידי הפריץ סכום כסף נכבד. בתמורה לכך מהר הפריץ לתת בגדה שטר כתוב וחתום כי זכות הרבנות בעירה נתונה לבעלה, ועל כל יהודי העיר לסור למרותו.

כשהשטר הכתוב וחתום כדת בגדה, מהרה להראותו לפרנסי העיר, והם, שיצדעו כי אין ראוי ממנו לאצטלה זו, לא הססו ומהרו להכתירו כרב העיר.

מעמד ההכתרה התקיים ברב פאר והדר, ובמהלכו נשא הרב החדש דרשה תורנית בנויה לתלפיות. בסיום דבריו הפתיע הרב החדש את קהל עדתו בהודעה חגיגית כי כבר בימים הקרובים יוחל בהקמת בית כנסת חדש, בממונה הנדיב של הרבנית. בית כנסת זה יחליף את בית הכנסת הישן והמתפורר שבו התפללו יהודי מעוז'בוז' במאות השנים האחרונות.

חלפו מספר רגעים בטרם פתח הצדיק את פיו ואמר לחולה שישב דומם: "דע לך ר' בעריש, ששני קטרוגים קשים עומדים כעת על ראשך. הראשון הוא שלקחת על עצמך את משרת הרבנות, אף שאין היא מיעדת בעבורך. אף את זאת תוכל לתקן בכך שתותר על הרבנות.

בית הכנסת של ה'בעל שם טוב' במעוז'בוז'

מספר חדשים חלפו מהכתרתו של ר' בעריש כרב העיר, מלאכת בגית בית הכנסת החדש הסתיימה והתפלות החלו להתקיים בו ברב פאר והדר. אלא שאז, בפתע פתאום, נחלה רבי בעריש במחלה אנושה, אשר רופאי העיר נלאו מלמצא לה תרופה. הרבנית לא הרימה ידים. היא פנתה לגדולי הרופאים במדינה ושלמה הון כדי שיזאילו לעשות את הדרך הארצה עד למעוז'בוז', למטת בעלה, אולם גם הם לא הצליחו להביא מזור למחלתו

ויפכרו את ידיהם בחסר אונים. בצר לה החליטה לשים פעמיה לעיר בראד, שם התגורר באותם ימים ה'בעל שם טוב', ששמו כבר התחיל להתפרסם בעולם כאיש קדוש הפועל ישועות בקרב הארץ.

ר' בעריש אמנם לא נמנה עם עדת החסידים, אולם כיון שלרגל מסחרה הזדמן לרבנית לשהות כמה וכמה פעמים בעיר בראד, נתודעה היא לצדיק שהתגורר שם וכבר הספיקה לפקד את מעונו ולזכות בכרכתו.

כאשר הגיעה הרבנית לבראד החישה פעמיה לביתו של ה'בעל שם טוב', וכשדמעות זולגות מעיניה תנתה בפניו את הצרה שהתרגשה עליהם, תוף כדי שהיא

של ה'בעל שם טוב', והוא זה שספרה לימים לשומעי לקחו.

בעירה מעוז'בוז' התגורר תלמיד חכם מפלג ושמו ר' בעריש ביעלא'אוס. על שלחנו של ר' בעריש זה התאחדו תורה ונדלה כאחד, באשר מלבד היותו גדול בתורה וירא אלקים, התברך גם בעשר ונכסים לרב.

עשרו הרב של ר' בעריש, שבעצמו לא מש מאהלה של תורה, הגיע אליו מפרי ידיה של נות ביתו, אשר נהלה בהצלחה גדולה בית מסחר לאריגים. שמו של בית המסחר הלך לפניו, וכל תושבי האזור היו רוכשים בו את

ברכות השחר פהלכה

בקול בכונה בצותא

שמונה מעלות בקדש שאזכים להן המקפידים לברך ברכות השחר בבית הכנסת בצותא:

תשעים אמנים על ברכות

לקצבת תשעים אמנים שיש לענות מדי יום, נתן לצרף רק אמנים שעונים על ברכות ולא אמנים שעונים על קדיש. ולפי שאין אדם שומע בסדר יומו הרגיל תשעים ברכות, לכך הקביעות לענות אמן אחר ברכות השחר מפי המתפללים היא הדרך הנכונה לצבור תשעים אמנים על ברכות מדי יום (שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קט; מגן אברהם ו' ט; משנה ברורה' שם יג).

תשעים אמנים לפני התפלה

מהזהר הק' (תקוני זו"ח תקונא קדמאה מא ב) משמע כי את קצבת תשעים האמנים שיש לענות מדי יום, יש להשלים עוד לפני תפלת שחרית. ענין אמן אחר ברכות השחר מפי המתפללים היא האפשרות המעשית והנוחה ביותר לעמוד בכך (הגהות בני אבא' על ספר 'פתורא דאבא' למהרח"ו, ענין ברכות השחר אות ו, בשם העטרת צבי מזדיטשוב).

פתיחת שיערי תפלה

האדמו"ר רבי אהרן מזיטומיר כתב שבענין תשעים אמנים קדם התפלה פותח האדם 'פתיח לכנס התפלה'. בדבריו הוא מאריך לבאר כי כדי שתעלה התפלה למעלה, על האדם לפתח שלושה שערים, ובענין תשעים אמנים קדם התפלה נפתחים שלושה שערים אלו ('תולדות אהרן' שופטים). כאמור, דרך הפולה לעמוד במשימה זו היא בענין אמן אחר ברכות השחר של המתפללים.

זכוי הרבים

אמירת ברכות השחר בצותא יש בה משום זכוי הרבים: המברך בקול מזכה את העונה בענין אמן, והעונה אמן מזכה את המברך לברך ברכה משלמת. וכבר כתב הפלא יועץ' (ערך מזכה) כי מאחר ששכר המזכה הוא בהתאם לרום מעלת המצוה שבה הוא מזכה את זולתו, נמצא שהמזכה את חברו במצות ענין אמן שהפליגו חז"ל בשגב מעלתה, הרי שכרו רב עד מאד.

מאיך גיטא, יודעים דברי בעל ספר חסידים (תתכ, הובאו דבריו ב'באר הלכה קלט ו) כי בעת שאדם מברך בלחש, מלבד שגומע מלכות את השומעים בענין אמן, יש אף בכך חטא ממש, שכן הוא גוזל מהם את מצות ענין אמן.

נקמה באויבי ישראל

את הפסוק שאמרה דבורה הנביאה בשירתה לאחר נצחונם של ישראל במלחמת סיסרא: 'בפרע פרועות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'" (שופטים ה ב), דרש אליהו הנביא ('תנא דבי אליהו רבא יא) כך: "מה נתנבאה דבורה לישראל? אלא כך אמרה להם: בזכות מי הקדוש ברוך הוא נפרע לישראל מאמות העולם? בבני אדם שהם משכימים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונים אמן..."

בעל ה'באר משה' מאוירוב מבאר כי כאשר נדיק בלשון הפסוק "בהתנדב עם ברכו ה'", נראה שעקר הסגולה שיש בכת ענין אמן להפרע משונאי ישראל, מתקיימת בזכות אלו המתנדבים לשמע ברכות שאינם מחיבים בהן, כדי לענות אמן אחריהן, כאותם "בני אדם שמשכימים לבית המדרש" כדי לענות אמן אחר המברכים ('באר משה' שופטים עמ' קסה).

ברכות מקימות

הזהר הק' (עקב רעא א) כותב שרק ברכה שנגנתה באמן היא ברכה מקימת כראוי. ה'ניצוצי זהר' (שם) מפנה לדברי רבנו בחיי (שמות יד לא) שדמה את הברכה לעדות הנאמרת מפי עד אחד, ואת ענין האמן לעד שני המצטרף אליו ואשר בזכותו מתקיימת העדות. על פי זאת כתב ה'סוד ושרש העבודה' (שער האשמרת פרק י): "ברכות השחר... טוב לסדרם בבית הכנסת עם שאר התפלה, כדי שיענו אחרים אמן אחר ברכתיו, כי מה מאד גדולה מעלת הברכה כשעונים אחרים אמן".

ברכות ששכרן עשרה זהובים

כך כותב ה'ילקוט מעם לועז' (משפטים עמ' תשלא): "מה שאמרו חכמים (תלין פז א) ששכר ברכה עשרה זהובים, הוא דוקא כשאומר אותה בקול רם, שהוא מזכה את הרבים שעונים אמן (ראה ש"ך ח"י"מ שפב י), והרי זה כבודו של השי"ת לברכו בפני קהל עם, כפי שאמרו (משלי יד כח): 'ברך עם הדרת מלך'. ומכאן ילמד אדם לומר ברכות השחר ושאר ברכות בפני הקהל בקול רם, כדי שהקהל יענו אמן".

ברכות שלמות

כיון שענין אמן היא מפלה הברכה, לכן נכון לכתחלה שיכון המברך לצאת בענין אמן ששומע מהעונה, וכך יזכה לברך ברכה שלמה (רמ"א קסז ב ומ"ב שם ס"ק ט). המברך ברכות השחר בחברותא זוכה לצאת ידי חובת אמן על ברכתיו, או בשמיעת האמן הנענית לברכותיו, אם מכון הוא לצאת בשמיעת האמן מפי העונה, או בכך שהוא עונה אמן אחר ברכות השחר הנשמעות מפי אחרים (תשובות והנהגות ח"א סי' ז).

להצטרפות נא מלא את הטפס במכשיר 'נדרים פלוס', ואנו נצר עמך אי"ה קשר לשליחת המרים.

בין ממלאי הטפסים תתקיים אי"ה הגרלה על שני פרטיסי ספר בשוי 1000 ש"ח כל אחד.

יהודי יקר!

זה הזמן לנקט יזמה! המנה גם אתה עם מזכי הרבים, הקדם לבוא לבית הכנסת כדי לשמע את ברכות השחר מפי המתפללים, ותזכה אף אתה לנחל שמונה מעלות בקדש המנויות במודעה זו.

עניית אמן בברכות קריאת שמע

העומד באמצע הפרק בקריאת שמע וברכותיה לא יפסיק אף לעניית אמן אחר ברפת העולה לתורה! ואולם יש הסוברים שיש להפסיק ולענות אמן הן על הברכה הנאמרת לפני הקריאה והן על הברכה הנאמרת לאחריה.

1. פרי מגדים (שם א"א ו) ויחיי אדם (כ ד), וכן פסק המ'שנה ברורה (שם יח).
בספר 'צידה לדרך' (דברים לב ג) מחדש שלדעת הרמב"ן (שכחת העשין עשה טו) שברפת התורה היא מצוה מן התורה, אף עניית אמן אחריה היא מן התורה. שכן את חיוב ברפת התורה למדו חכמים (ברכות כא א) מן הפסוק (שם) "כי שם ה' אקרא ה'בו גדל לאלקינו" (ברכות כא א), ופרש רש"י (שם ד"ה פ) שבטרם פתח משה בשירת האזינו הורה ליש"אל: "כי שם ה' אקרא" - באמירת ברפת התורה, אתם "ה'בו גדל לאלקינו" - בעניית אמן אחריה. ולדעת הרמב"ן שדרשת חכמים זו היא דרשה גמורה, ולא אסמכתא, כשם שהחיוב לברך ברפת התורה הוא מן התורה, אף חיוב עניית אמן אחריה, הנלמד אף הוא מאותו פסוק, מן התורה הוא.

וסוברים שחיוב ברפת התורה אינו אלא מדרבנן, וממילא אף חיוב עניית אמן אחריה אינו אלא מדרבנן, ואם כן לדינא יש לחשב לשיטתם ולנהוג בעניית אמן אחר ברכה זו כדון העניה בשאר ברכות (וראה 'משנה ברורה' ריש סי' מז).

והנה ה'צידה לדרך' סובר (שם; 'באר שבע' סוטה מא א) שדברי הרמב"ן שברפת התורה חיובה מן התורה, לא נאמרו אלא על הברכה שמברך העולה לתורה לפני הקריאה, ואולם ברפת התורה הנאמרת לאחר הקריאה, וכן ברפת התורה שמברך היחיד בבקר, אף הרמב"ן מודה שאין חיובו אלא מדרבנן.

ואולם ה'מגן אברהם' (קלטה ה) חולק על ה'באר שבע' וסובר שלדעת הרמב"ן אדם יוצא ידי חיובו מן התורה בברכת התורה שמברך בבקר לפני למודו, והברכה שחוזר ומברך בעת קריאת התורה בצבור אינה אלא תקנת חכמים, וכן פסק ה'משנה ברורה' (שם).

בספר 'לקט הקמח החדש' (שם יב) פרש שטעם הסוברים שיש להפסיק לענות אמן על ברפת העולה לתורה, הוא משום שיש חיוב מן התורה לענות אמן לברכה זו. אמנם מדברי ה'פרי מגדים' שהובאו בהערה הקודמת מברך שאין לתלות בכך את חיוב ההפסקה לעניית אמן על ברפת העולה לתורה.

2. 'מגן אברהם' (שם ו). וכן פסקו ה'שו"ע הרב' (שם ב) וה'דרך החיים' (דני קר"ש וברכותיה ה). בטעם שפסקים לעניית אמן אחר ברפת העולה לתורה באר ה'שו"ע הרב'

1. פרי מגדים (שם א"א ו) ויחיי אדם (כ ד), וכן פסק המ'שנה ברורה (שם יח).

בספר 'צידה לדרך' (דברים לב ג) מחדש שלדעת הרמב"ן (שכחת העשין עשה טו) שברפת התורה היא מצוה מן התורה, אף עניית אמן אחריה היא מן התורה. שכן את חיוב ברפת התורה למדו חכמים (ברכות כא א) מן הפסוק (שם) "כי שם ה' אקרא ה'בו גדל לאלקינו" (ברכות כא א), ופרש רש"י (שם ד"ה פ) שבטרם פתח משה בשירת האזינו הורה ליש"אל: "כי שם ה' אקרא" - באמירת ברפת התורה, אתם "ה'בו גדל לאלקינו" - בעניית אמן אחריה. ולדעת הרמב"ן שדרשת חכמים זו היא דרשה גמורה, ולא אסמכתא, כשם שהחיוב לברך ברפת התורה הוא מן התורה, אף חיוב עניית אמן אחריה, הנלמד אף הוא מאותו פסוק, מן התורה הוא.

ה'פרי מגדים' (תבת גמא' פרשת האזינו) מברך שאף על פי שלדעת הרמב"ן חיוב עניית אמן אחר ברפת התורה הוא מן התורה, כאמור, מכל מקום העומד במקום שאסור להפסיק לעניית אמן, לא יפסיק אף לעניית אמן לברכה זו. לפי שרב הראשונים חולקים על הרמב"ן

שערי צדק

עניית אמן במשנת בעל ההלוא

רבי יונתן שטייף ט' באבול תשי"ח

רבי יונתן שטייף נולד לאביו ר' צבי בעירה גאיא שבהונגריה (כיום בסלובקיה), באבול תרל"ז. כבר משחר ילדותו נודע בהתמדתו ושקידתו. בהיותו בן אחת עשרה נשלח לשיבת פרשבורג שעמדה אז בראשותו של ה'שבט סופר', ושם שקע בלמוד התורה בהתמדה עצומה.

לאחר נשואיו לבת העיר פאקש, קבע בה מושבו. טרם הגיעו לגיל שלושים, כבר התעטר בכתר הדינות בעירה גוטא. משם עבר לכהן כדן בעיר אוגואר, ובשנת תרפ"ג הכתר כראב"ד בחדפשוט.

לאחר שניצל מאימי מלחמת העולם השנייה קבע מושבו בניו יורק, בה כהן כרב קהל עדת יראים - וינה וקסגן נשיא התאחדות הרבנים. רבים מיהודי ניו יורק שחרו לפתחו בשאלות בעניני הוראה ובבקשת עצה ותושיה. בנו יחידו הרב צבי יהודה הי"ד נרצח בשואה, ואביו רבי יונתן למד מדי יום ח"י פרקי משניות לעלו נשמתו.

רבי יונתן חבר ספרים בכל מקצועות התורה: 'חדשים גם ישנים' על מסכתות הש"ס; 'מחר"י שטייף' על התורה; 'שו"ת מהר"י שטייף'; 'מצוות השם' על עניני אמונה, וספרים נוספים.

ביום שני ט' באבול תשי"ח הסתלק רבי יונתן, ונטמן בבית הקברות 'בית ישראל' בחדברידג, ניו ג'רזי.

מעלת עניית אמן

בספרו 'מצוות השם' (סי' ג אות כא) מעורר רבי יונתן שטייף על גדל מעלת עניית אמן, ואלו דבריו:

"יש מעלה לענות אמן לאחר כל ברכה, כדאמרין (ברכות מז א): 'כל המאריך באמן מאריכים לו ימיו ושנותיו'. ואמרו (שם נג ב): 'גדול העונה אמן יותר מן המברך'. לפי שבעניית אמן אחר הברכה, הוא מקיים ומחזק את הדברים שנאמרו בנסח הברכה, כמה שאמרו (שבועות לו א): 'אמן בו האמנת דברים', וכמו כן אמן ראשי תבות א"ל-מלך נאמן' (שבת קיט ב). עוד אמרו (סנהדרין קי ב): 'קטן מאימתי בא לעולם הבא? משעה שאמר אמן'.

ונראה לי שיש מקור לעניית אמן מהא דכתבי לגבי סוטה (במדבר ה כב): 'ואמרה האשה אמן אמן'. ובזהר הקדוש החמירו מאד שלא לבטל עניית אמן. ונראה שגם עניית אמן היא בכלל מצות 'אתו תעבד' (דברים ו יג).